

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Том II

ЖИВОТ И СТВАРАЛАШТВО

ЖЕНА ЧЛАНОВА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА,
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ
И СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

P R E S I D E N C Y

LIFE AND WORK OF
**FEMALE
FELLOWS**

OF THE SERBIAN LEARNED SOCIETY,
SERBIAN ROYAL ACADEMY
AND THE SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

VOLUME II

Editor-in-chief
Academician Zoran Knežević

Editor
Academician Nada Milošević-Đorđević

Belgrade 2022

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ПРЕДСЕДНИШТВО

ЖИВОТ И СТВАРАЛАШТВО
ЖЕНА
ЧЛАНОВА

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА,
СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ
И СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

ТОМ II

Главни уредник
академик Зоран Кнежевић

Уредник
академик Нага Милошевић-Ђорђевић

Београд 2022

ЖИВОТ И СТВАРАЛАШТВО ЖЕНА ЧЛАНОВА
СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА, СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ
И СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

Том II

Српска академија наука и уметности
Кнеза Михаила 35, Београд

За издавача
академик Владимир С. Костић

Главни уредник
академик Зоран Кнежевић

Уредник
академик Нада Милошевић-Ђорђевић

Дизајн корица, прелом и графичко уређење
Никола Стевановић

Лектура и коректура
Ана Барбатесковић

Превод на енглески језик
Татјана Ружин Ивановић

Стручни сарадници
Бранка Поповић
Драгана Крстић-Лукић
Кристина Игњатовић-Јововић
Лидија Лутовац
Марина Нинић
Милена Ивановић
Мирослав Јовановић
Светлана Симоновић-Мандић
Снежана Крстић-Букарица

ISBN 978-86-7025-879-2 (целина)
ISBN 978-86-7025-917-1 (том 2)

Тираж 800 примерака

Штампа
Планета принт, Београд

Штампање ове публикације потпомогнуто је средствима СКП „Привредник” из Београда.

© Српска академија наука и уметности 2022

АКАДЕМИЈСКИ САВЕТ

ПРЕДСЕДНИК САВЕТА
академик Владимир С. Костић

ЧЛАНОВИ

академик Десанка Ковачевић-Којић
академик Јованка Калић
академик Мирјана Живојиновић
академик Јасмина Грковић-Мејџор
академик Милица Стевановић
академик Душица Лечић Тошевски
академик Милена Стевановић
академик Радмила Петановић
академик Злата Бојовић
дописни члан Тања Ђирковић Величковић
дописни члан Татјана Симић
дописни члан Мира Радојевић
дописни члан Јелена Јовановић

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР ЕДИЦИЈЕ

ПРЕДСЕДНИК УРЕЂИВАЧКОГ ОДБОРА
академик Душица Лечић Тошевски

ЧЛАНОВИ

академик Злата Бојовић
академик Радмила Петановић
дописни члан Мира Радојевић

САДРЖАЈ

- | 9 | УВОДНА РЕЧ
Академик Зоран Кнежевић
- | 11 | FOREWORD
Academician Zoran Knežević
- | 13 | УМЕСТО ПРЕДГОВОРА
Академик Душица Лечић Тошевски
- | 17 | IN LIEU OF A PREFACE
Academician Dušica Lečić Toševski
- | 21 | МИЛКА ИВИЋ (1923–2011)
Предраг Пипер
- | 62 | MILKA IVIĆ (1923–2011)
Predrag Piper
- | 67 | ИРЕНА ГРИЦКАТ-РАДУЛОВИЋ (1922–2009)
Даринка Гортан-Премк, Рајна Драгићевић,
Александар Милановић
- | 119 | IRENA GRICKAT-RADULOVIĆ (1922–2009)
Darinka Gortan-Premk, Rajna Dragičević,
Aleksandar Milanović
- | 121 | МИЛЕВА МИЦА ТОДОРОВИЋ (1897–1981)
Сарита Вујковић
- | 156 | MILEVA MICA TODOROVIĆ (1897–1981)
Sarita Vujković
- | 159 | ПАУЛА ПУТАНОВ (1925–2014)
Ерне Киш, Горан Бошковић
- | 216 | PAULA PUTANOV (1925–2014)
Erne Kiš, Goran Bošković
- | 219 | МИЛЕВА ПРВАНОВИЋ (1929–2016)
Неда Бокан
- | 246 | MILEVA PRVANOVIĆ (1929–2016)
Neda Bokan
- | 249 | ОЛГА ХАЦИЋ (1946–2019)
Владимир Ракочевић, Слободан Марковић
- | 286 | OLGA HADŽIĆ (1946–2019)
Vladimir Rakočević, Slobodan Marković
- | 289 | ВЕСЕЛИНКА ШУШИЋ (1934–2018)
Душица Лечић Тошевски
- | 311 | VESELINKA ŠUŠIĆ (1934–2018)
Dušica Lečić Toševski
- | 313 | ГОРДАНА БАБИЋ (1932–1993)
Миодраг Марковић
- | 358 | GORDANA BABIĆ (1932–1993)
Miodrag Marković
- | 361 | ДЕСАНКА КОВАЧЕВИЋ-КОЈИЋ (1925)
Момчило Спремић
- | 392 | DESANKA KOVAČEVIĆ-KOJIĆ (1925)
Momčilo Spremić
- | 395 | ЈОВАНКА КАЛИЋ (1933)
Ђорђе Бубало
- | 433 | JOVANKA KALIĆ (1933)
Đorđe Bubalo
- | 437 | СТОЈАНКА АЛЕКСИЋ (1934)
Славица Сарајлија
- | 476 | STOJANKA ALEKSIĆ (1934)
Slavica Sarajlija

УВОДНА РЕЧ

Српска академија наука и уметности започела је 2021. године издавање едиције посвећене животу, научном раду и уметничком стваралаштву жена чланова Академије и њених историјских претходница. Захваљујући посвећености, истрајности и визионарском духу уреднице едиције, академике Наде Милошевић-Ђорђевић, *spiritus movens*-а читавог подухвата, прикупљене су и прегледане биографије свих до тада изабраних жена које су се научно оствариле у окриљу Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности, њих четрдесет и седам. Објављена је прва књига, у луксузном издању, са једанаест биографија и преко две стотине илустративних прилога, репродукција, факсимила, личних и породичних фотографија. Нажалост, академик Нада Милошевић-Ђорђевић није доживела да књигу – одштампану и повезану – са задовољством и поносом прелиста. Стога њој, као израз признања и искрене захвалности, посвећујемо ово издање.

Други том, пред вама, садржи такође једанаест биографија, хронолошки поређаних према години избора у чланство Академије, и то: Милке Ивић, Ирене Грицкат-Радуловић, Милеве Мице Тодоровић, Пауле Путанов, Милеве Првановић, Олге Хацић, Веселинке Шушић, Гордане Бабић, Десанке Ковачевић-Којић, Јованке Калић и Стојанке Алексић. Биографије ових изузетних жена написали су еминентни аутори – академици, професори универзитета и научни сарадници. У стилском погледу, чврста и каткад строга биографска форма прожета је личним и мемоарским приступом, а једна (ауто)биографија је дата у форми интервјуа. Богато графичко решење прати у свему претходни том и представља спој традиционалног и модерног израза.

Без намере да ову уводну реч обојимо политичком коректношћу по питању родне (не)равноправности, ипак можемо да констатујемо да је ова едиција драгоцен и неопходна да би се сачувала од заборавља и широј читалачкој публици представила научна, истраживачка, уметничка, лична и друштвено-историјска судбина ових изузетних жена, које су лучу свога знања и мудрости високо уздигле упркос бројним предрасудама – тада и сада! Подсетимо се речи Ирене Грицкат-Радуловић, која је у својој „интроспективној аутобиографији” формулисала животни кредо као упозорење једног Енглеза:

„најопасније од свега јесте прескакати провалију у два скока. Не знам да ли сам тако нешто покушала, чини ми се да јесам. Неко ће казати – није требало. А ја бих, супротно општеприхваћеним животним прописима, волела да правим и по више скокова преко провалије, па макар сви они испадали недоскоци.”

Управо ти и такви „недоскоци”, несагорива љубав према науци и уметности, страст за новим сазнањима у лингвистици, математици, физиологији, медицини, историји и уметности, изнедрили су дела о којима треба и мора да се прича.

Академик Зоран Кнежевић

FOREWORD

In 2021, the Serbian Academy of Sciences and Arts launched an edition dedicated to the life, scholarly work and artistic creation of the female fellows of the Academy and its historical antecedents. Owing to the commitment, perseverance and visionary spirit of the edition's editor, Academician Nada Milošević-Đorđević, the *spiritus movens* of the entire endeavour, the biographies of all elected female fellows, forty-seven in number, who had pursued a scholarly career within the Serbian Learned Society, Serbian Royal Academy and Serbian Academy of Sciences and Arts, have been collected and reviewed. The first volume was released in deluxe edition, containing eleven biographies and over two hundred illustrative materials, reproductions, facsimiles, personal and family photographs. Unfortunately, Academician Nada Milošević-Đorđević did not live to see the book – printed and bound – and browse through it with pleasure and pride. Therefore, as a token of acknowledgement and genuine gratitude, we dedicate this volume to her.

The second volume, which is before you, also contains eleven biographies, in a chronological order according to the year of election to membership in the Academy, of the following members: Milka Ivić, Irena Grickat-Radulović, Mileva Mica Todorović, Paula Putanov, Mileva Prvanović, Olga Hadžić, Veselinka Šušić, Gordana Babić, Desanka Kovačević-Kojić, Jovanka Kalić and Stojanka Aleksić. The biographies of these remarkable women were written by eminent authors – academicians, university professors and research associates. The biographical format, which is, stylistically speaking, rigid and at times rigorous, is here interwoven with personal and memoiristic approach, while one (auto)biography is cast in the form of an interview. Lavish graphic design is in all respects on a par with the previous volume and represents a blend of traditional and modern expression.

Without intending to render this foreword politically correct regarding the issue of gender (in)equality, we can yet affirm that this edition is invaluable and indispensable for saving from oblivion and presenting to the broader readership the scholarly, research, artistic, personal and sociohistorical life path of these illustrious women, who carried the torch of their knowledge and wisdom high, in spite of the prejudices that abounded – then as much as now! Let us be reminded of the words of Irena Grickat-Radulović, who in her 'introspective autobiography' formulated her life credo as an Englishman's caveat:

“there is nothing more dangerous than to try to cross a chasm in two small jumps. I do not know if I have ever done something of the sort, it seems to me that I have. Some will say – you shouldn't have. And I would prefer, contrary to the generally accepted rules of life, to leap across the chasm in even more jumps, even if they all fall short of the mark.”

It is those very 'jumps across the chasm', undying love for science and art, as well as passion for acquiring new knowledge in linguistics, mathematics, physiology, medicine, history and art, that brought forth the works that should and must be discussed.

Academician Zoran Knežević

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Указана ми је ретка част као председнику Уређивачког одбора друге књиге о женама академицима да напишем претходну реч уместо академика Наде Милошевић Ђорђевић, уредника све четири планиране књиге из ове едиције, на којима је радила дуго, посвећено, надахнуто и са великим жаром. Надам се да ће она, са места на које ћемо се сви преселити, бити задовољна својим делом које се остварује. Моја часна дужност није била значајна, али је радост читања припремљених текстова била велика.

У доба политичке коректности и заступања родне равноправности, после неколико последњих избора за чланове САНУ чули су се гласови о дискриминацији жена у патријархалној средини наше земље. Чини ми се да је важно сагледати каква је ситуација у свету. У првом свеобухватном глобалном истраживању обављеном 2016. године показано је да су у 69 националних академија наука само 12% чланова жене, и то 6% математичара и 5% инжењера.¹ Генијална Марија Склодовска Кири, добитница двеју Нобелових награда, није примљена у Француску академију. Маргерит Катрин Пере, француска физичарка која је открила елемент францијум, прва је жена примљена у Француску академију наука (*Académie des sciences*), што се догодило тек 1962. године, дуже од пола века од када Марији Кири, њеној менторки, није указана та част. Прва жена која је постала члан Француске академије (*Académie Française*) била је Маргерит Јурсенар, тек 1980. године (до сада их је у тој Академији било само девет).²

Сликарка Катарина Ивановић прва је жена која је постала почасни члан Српског ученог друштва 1876. године. Исидора Секулић, за коју се с разлогом каже да је најумнија Српкиња, изабрана је за дописног члана Српске краљевске академије 1939. године, а за редовног члана 1950. године и тако постала прва жена академик у Србији. Она није изабрана зато што је била жена, већ због значаја и величине њеног дела. „Не делим чланство по полу већ по научном доприносу”, рекла је академик Јованка Калић, а још пре ње академик Милева Првановић у једном интервјуу истакла је: „Не знам да ли је специфичност моје области, али математичари се међусобно уважавају и одмеравају постигнуте резултате независно од пола. Мени је увек важна идеја коју неки колега презентује у свом раду, па се још није догодило да размишљам да ли је то написала жена или мушкарац.”

У едицији о женама академицима приказане су биографије чланова Академије хронолошким редом, по датуму њиховог пријема у чланство. У првој књизи то су већином уметнице и две Шекспирове сестре – велике Исидора и Десанка. У другој књизи преовлађују научнице.

1 MacGregor K. University World Press, March 2016.

2 Sickel, Keith Van. “Female Immortals - 9 French Intellectuals: Liberté, Égalité, Fraternité.” My French Life, 2018. Available at: <https://www.myfrenchlife.org/2018/08/23/female-immortals-academie-francaise/>

У својој претходној речи кратко ћу навести имена и заслуге жена академика чији се портрети налазе пред читаоцима.

Милка Ивић припада кругу најоригиналнијих српских лингвиста у области науке о српском језику, славистике и опште лингвистике. Језик је за њу и њеног супруга, академика Павла Ивића, био смисао живота. Њих двоје, надахњујући једно друго, живели су скоро аскетски окружени библиотеком од око 15.000 књига. Академик Милка Ивић сматрала је да језик заузима централно место и у народном животу: „Појединац се тиме што уме говорити, дакле – својим језиком, не само доказује да је човек (а не животиња), него својим језиком истовремено обелодањује каквог је, као човек, кова – уме ли добро мислити, има ли танану душу пуну осећајности или нема...” Гете је рекао: „Да би човек ценио другог и сам мора бити неко.” О свом учитељу текст је написао непрежаљени академик Предраг Пипер, који нас је рано напустио и сâм био оно што је рекао о свом научном родитељу: „Зрачила је добротом и мудрошћу, а њен лик светлеће увек у онима који су имали част да с њом сарађују и које је даровала својим пријатељством.”

Ирена Грицкат Радуловић је утемељивач модерне српске дескриптивне лексикографије и знаменити историчар српског језика. Била је и песник, преводилац, есејиста, а у свом аутобиографском *Лебдивом ходу* показала је најређи књижевни дар.

Паула Путанов била је инжењер технологије, посвећена електрохемији и катализи и заступник неопходности примене стеченог знања. Била је друштвени радник, педагог, енергична особа меког срца. Имала сам част да упознам академика Паулу Путанов и осетим нежну душу коју је изразила као песникиња. Њена песничка порука била је да се сачува срце у свету снажних, сурових и грамзивих људи, указујући на последње ствари које се пред свима налазе.

Милева Мица Тодоровић, члан САНУ ван радног састава, прва је босанскохерцеговачка сликарка којој је у току живота приређена велика ретроспективна изложба. О „првој дами босанскохерцеговачког сликарства која је цео живот посветила свом позиву, одричући се свега осталог што је подразумевао уобичајени грађански живот, аутентичној сликарки ретке рукописне разноврсности” писао је избирљиви академик Недељко Гвозденовић када ју је предложио за члана САНУ.

Милева Првановић, математичарка, била је уважена у области којом се предано бавила, највећим делом у области диференцијалне геометрије. Цењена од колега и сарадника, била је пример истинског научника.

Олга Хаџић, жена изузетне биографије, математичарка, бавила се и бихејвиоралном економијом, истраживањима у области геонаука и организационе психологије. Била је и музичарка – у неким свечаним приликама наступала је на концертима изводећи Шопена и Рахмањинова.

Гордана Бабић, историчар уметности светског угледа, изборила се за посебно место у историји проучавања византијске и старе српске уметности. Наглашавају се њено раскошно знање, широка култура, трезвеност, одмереност и отмено држање.

Десанка Ковачевић Којић бави се историјом трговине и градова, урбанизацијом, српским рударством, привредним и културним односима српских земаља. Дала је велики допринос разумевању настанка и развоја средњовековних градова у Србији и Босни позног средњег века. Иако је као избеглица из Сарајева 1992. године била одвојена од својих архивских исписа, трајно изгубљених а сабираних

дуги низ година, показала је духовну снагу и отпорност настављајући плодно да ради и поред тешких трауматских искустава.

Стојанка Алексић, члан САНУ ван радног састава, лекар је, микробиолог, доктор наука Хамбуршког универзитета и једно од највећих имена у микробиолошкој науци. Посебно обележје ове изузетне жене чини њена непрекинута везаност за отаџбину – од слања стручне литературе, прихватања наших лекара на специјализацију, до јавног иступања против НАТО агресије, у току које је допремала храну, лекове и опрему за болнице и лабораторије у нашој земљи.

Јованка Калић посматрала је српску историју на ширем плану европске историје, посебно историју Срба после Немањића и Рашку област. Аутор текста о академику Јованки Калић надахнуто пише о свом учитељу, отменом и цењеном професору историје средњег века. Он наглашава њено племенито држање, научну храброст, високи стил писане и говорне речи и верност богатој заоставштини личних и колективних предака. Ова изузетна жена је и врстан преводилац са немачког и француског.

За крај овог осврта оставила сам академика Веселинку Шушић, ону коју сам волела и присно познавала од мојих најранијих асистентских дана у Институту за физиологију Медицинског факултета у којем је у сваком погледу доминирала. Нисам ни слутила да ћу бити у прилици да у њену славу исписујем ове редове. Цењени научник, учитељ и предавач, целу каријеру посветила је изучавању спавања и централног нервног система. Дуготрајне студије којима се бавила јединствене су у свету и чине основу за даље проучавање феномена спавања. Закључци њених истраживања увек су били засновани на доказима и сагледани критичким оком објективног посматрача. Била је прва жена лекар-академик и годинама је као једина жена украшавала Одељење медицинских наука САНУ.

Животописе жена академика, Евиних кћери, читала сам са осећањем високог поштовања према њиховом делу и надом да ће то дело бити надахнуће и путоказ онима који долазе.

Академик Душица Лечић Тошевски

IN LIEU OF A PREFACE

As the president of the Editorial Board of the second volume of the edition on female fellows of the Serbian Academy of Sciences and Arts, I have been accorded a rare honour of writing a preface on behalf of Academician Nada Milošević Đorđević, the editor of all four planned volumes of this edition, in which she invested prolonged, dedicated, inspired and notably enthusiastic work. I hope she will, from a place towards which we are all headed, be satisfied with her work that has now materialized. My honourable duty was not of great significance, but the pleasure I derived from reading this collection of papers was considerable.

In the era of political correctness and advocating for gender equality, over the last several rounds of elections of membership to the SASA, there have been some voices pointing to the discrimination of women in our country's patriarchal culture. It seems important to view this matter from a global perspective. The first comprehensive, global investigation conducted in 2016 demonstrated that in 69 national academies of sciences female fellows comprise only 12 percent, of whom notably 6 percent are mathematicians and 5 percent engineers.¹ Marie Skłodowska Curie, a woman of genius and recipient of two Nobel Prizes, was never elected to the French Academy. Marguerite Catherine Perey, the French physicist who discovered the element francium, was the first woman admitted to the French Academy of Sciences (Académie des sciences), which took place as late as in 1962, over half a century after that honour had failed to be conferred upon Marie Curie, her mentor. The first woman who was elected to the French Academy (Académie Française), not sooner than in 1980, was Marguerite Yourcenar (there being only nine female fellows of the said Academy to date).²

The painter Katarina Ivanović was the first woman to become an honorary fellow of the Serbian Learned Society in 1876. Isidora Sekulić, who is rightly considered to be Serbia's greatest woman intellectual, was elected a corresponding member of the Serbian Royal Academy in 1939, and a full member in 1950, thus becoming the first woman academician in Serbia. She was elected not because she was a woman, but owing to the importance and scope of her work. "I do not differentiate members according to gender, but according to their scientific contribution", Academician Jovanka Kalić once said, and even before her Academician Mileva Prvanović had pointed out in an interview: "I do not know if this is specific to my area of expertise, but mathematicians respect each other and assess the research findings irrespective of gender. I have always held that the idea presented in a paper is of utmost importance, and thus I have never found myself wondering if the paper was written by a man or woman."

---

1 MacGregor K. University World Press, March 2016.

2 Sickler, Keith Van. "Female Immortals – 9 French Intellectuals: Liberté, Égalité, Fraternité." *My French Life*, 2018. Available at: <https://www.myfrenchlifef.org/2018/08/23/female-immortals-academie-francaise/>

The edition on the life and work of female fellows of the Serbian Academy of Sciences and Arts presents the biographies of members of the Academy in a chronological order, according to the date of their election to membership. The first volume mainly includes artists, as well as two Shakespeare's sisters – the great Isidora (Sekulić) and Desanka (Maksimović). In the second volume, however, women scholars predominate.

In this preface I am going to mention briefly the names and deeds of the female fellows whose portraits are presented to the readership in this volume.

Milka Ivić represents one of the most distinguished Serbian linguists in the areas of Serbian language studies, Slavic studies and general linguistics. For her and her husband, Academician Pavle Ivić, language was the quintessence of life. The two of them, always inspiring one another, led an all but ascetic life, surrounded by a library comprising around 15,000 books. Academician Milka Ivić thought that language also plays a major role in the life of a people: "Through their capacity to speak, namely – in their mother tongue, an individual proves not only that he or she is a human (and not an animal), but they also reveal at the same time, through their language, what they are like as a person – whether they can reason well, whether they have a sensitive soul full of emotion or not [...]" Goethe once said: "To treat others with respect, one needs to be worthy of respect oneself." The paper on his mentor was written by the lamented Academician Predrag Piper, who left us prematurely and who himself epitomized what he said about his scholarly parent: "She beamed with kindness and wisdom, and her character will remain etched in the hearts and minds of all the people that had the honour to collaborate with her and on whom she bestowed her friendship."

Irena Grickat Radulović is the founder of modern Serbian descriptive lexicography and a renowned historian of the Serbian language. She was also a poet, translator, essayist, and in her autobiography entitled *Treading Air* she exhibited an exquisite literary talent.

Paula Putanov was an engineer of technology, committed to electrochemistry and catalysis and an advocate for the necessity of applying one's knowledge. She was a social activist, pedagogue, an energetic but soft-hearted person. I had the honour of meeting Academician Paula Putanov and getting to know her gentle soul that she had sought to express in her poems. Her poetic message was that one should seek to save one's heart in the world of powerful, brutal and greedy people, pointing out the ultimate questions of human existence.

Mileva Mica Todorović, an external member of the SASA, was the first painter from Bosnia and Herzegovina to have a big retrospective exhibition held during her lifetime. She was referred to as "the first lady of the painting of Bosnia and Herzegovina, who devoted her entire life to this calling, thereby renouncing everything else that constituted a common civic life, an authentic painter with an uncommon variety of works" by highly selective Academician Nedeljko Gvozdenović on the occasion of nominating her for membership to the SASA.

Mileva Prvanović, a mathematician, was highly esteemed in the area of her research interest that she diligently pursued, predominantly in the field of differential geometry. Respected by her colleagues and collaborators, she was an example of a true scientist.

Olga Hadžić, a woman with an extraordinary biography, mathematician, who also dealt with behavioural economics, did research in geosciences and organizational psychology. Apart from that, she was also a musician – she performed in concerts on certain special occasions, playing Chopin and Rachmaninoff.

Gordana Babić, an art historian of world renown, earned a special place in the history of Byzantine and old Serbian art studies. She is praised for her vast knowledge, broad culture, reasonableness, elegance and poise.

Desanka Kovačević Kojić deals with the history of trade and towns, urbanization, Serbian mining, and economic and cultural relations of Serbian lands. She has made a great contribution towards understanding of the emergence and development of medieval towns in Serbia and Bosnia in the late Middle Ages. Even though as a refugee from Sarajevo in 1992 she lost access to her archival documents, which proved to be permanently lost after having been collected over many years, she showed her spiritual power and resilience by resuming her prolific work in spite of her difficult, traumatic experiences.

Stojanka Aleksić, an external member of the SASA, is a doctor, microbiologist, holder of the doctoral degree from the University of Hamburg and one of the most prominent figures in microbiology. A special trait of this remarkable woman is her unabated attachment to her home country, displayed in many ways – from giving away specialized reference works, admitting our doctors for specialty training, to giving public talks against NATO aggression, during which she also had food, medical supplies and hospital and laboratory equipment provided for our country.

Jovanka Kalić viewed Serbian history from a broader perspective of European history, with a special focus on the history of Serbs after the Nemanjić dynasty and the region of Raška. The author of the paper on Academician Jovanka Kalić wrote with inspiration about his professor, a sophisticated and esteemed lecturer in medieval history. He emphasized her noble bearing, intellectual prowess, elevated style of her written and spoken word, and loyalty to the rich legacy of her personal and collective ancestors. This illustrious woman is also a distinguished translator from German and French.

For the end of this overview I left Academician Veselinka Šušić, whom I loved and befriended from my earliest days of working as a junior researcher at the Institute of Physiology of the Faculty of Medicine, where she was matchless in all respects. I could not even imagine that I would have an opportunity to write these lines in her glory. An esteemed scientist, professor and lecturer, she devoted her entire career to the study of sleep and the central nervous system. Longstanding research studies that she conducted were unique in the world and provided the basis for further research into the phenomenon of sleep. Her research findings were always based on solid evidence and viewed through the critical lens of an objective observer. She was the first female fellow of the Academy that was a medical doctor, and the only woman to grace the Department of Medical Sciences of the SASA for years to come.

As I was reading these biographies of women academicians, Eve's daughters, I developed a great appreciation for their work, hoping that it will inspire and point the way forward for those who are yet to come.

Academician Dušica Lečić Toševski

Because Myself

ВЕСЕЛИНКА ШУШИЋ

(1934–2018)

ДУШИЦА ЛЕЧИЋ ТОШЕВСКИ

„Спавати, спавати, можда сањати.”

Хамлеј, В. Шекспир

Веселинка Шушић била је професор физиологије Медицинског факултета у Београду, врсни научник, учитељ и предавач, а целу каријеру посветила је изучавању спавања и централног нервног система. Основно подручје научног интересовања академика Веселинке Шушић била је физиологија централног нервног система: базична физиологија, биохемија и фармакологија спавања, као и клинички аспекти поремећаја спавања. Њени радови могу се поделити у неколико група: механизми централне регулације циклуса будност–спавање; фармаколошки приступ студирању спавања; методологија студирања спавања и будности; еволутивни приступ студирању спавања.

Основала је и развила савремену лабораторију за експериментално изучавање спавања, која се може упоредити са најзначајнијим светским истраживачким лабораторијама. Веселинка Шушић својим истраживањима дала је значајан допринос феноменологији спавања као интегративној активности централног нервног система и јединственој форми активности живих бића. Закључци њених истраживања увек су били засновани на доказима и сагледани критичним оком објективног посматрача. Један је од првих истраживача који су се бавили биохемијским променама у мозгу које су повезане са циклусом будност–спавање. Њени радови из ове области, посебно у стању депривације REM спавања, пионирски су и подржали су теорију о хуморалним механизмима спавања. Оставила је значајан траг у националној и међународној науци и Српској академији наука и уметности као истраживач, учитељ и јединствена личност. За дописног члана САНУ изабрана је 1985. године, а за редовног члана 1997. године. Секретар Одељења медицинских наука била је од 2007. до 2015. године.

ДЕТИЊСТВО И ШКОЛОВАЊЕ

Веселинка Шушић рођена је 11. маја 1934. године у Београду. У школу је пошла у време окупације. Школа је била незагрејана, па су деца из кућне залихе доносила комадиће угља увијене у новине да се наложи пећ. Када би засвирале сирене и почеле да падају бомбе, учитељица би постројила ђаке поред зидова да сачекају пролазак опасности. Детињство, упркос тешкоћама, хладноћи и глади, памти као срећно, обележено дечијим играма. Како је њена породица живела код Каленићеве пијаце, коју су 1943. и 1944. године често бомбардовали, морали су да избегну из Београда. Нашли су се у селу Топоница, у близини Малог и Великог Црнића, недалеко од Пожаревца. Сељаци су били предусретљиви – иако и сами нису имали много, давали су им млеко и сир и све што су имали. Године 1943. родила се њена најмлађа сестра, којој је мајка шила хаљинице од својих старих хаљина. Највише су се хранили копривама. За разлику од Београда, који је био бомбардован, село памти као романтично.

У Топоници је наставила да похађа основну школу. Била је одличан ђак – имала је све петице од почетка до краја школовања. Још као дете волела је да учи. Отац је од пијачне управе добио блок њихових рачуна, а она је са супротне, празне стране хватала белешке у школи. То су били њени једини уџбеници. Оно што су наставници казивали на часу записивала је, код куће анализирала и тумачила и тако је текло њено образовање. У школи је носила дрвене сандале и црну кецељу, коју би увече опрала и ноћу сушила, да би ујутро у њој ишла у школу.

Највише је волела свог разредног старешину, госпођу Веру Ивановић, која је предавала физику. Била је најбоља у физици и на школским, рејонским и градским такмичењима увек је добијала прву награду. Имала је и одличне тематске саставе из српског језика. Волела је и друге професоре, пре свега због њихове стручности, озбиљности и начина на који су преносили знање.

Њени професори из гимназије очекивали су да ће студирати светску књижевност, сматрајући је талентованом. Ипак, она се одлучила за медицину; после велике матуре, 1953. године, уписала се на Медицински факултет. Била је посвећена учењу. Од хиљаду уписаних студената у другу годину прешло је само две стотине њих који су били добри студенти.

Медицински факултет завршила је са просечном оценом 9,42. Иако је факултет завршила са високом оценом, није могла да се запосли на клиникама. Отуда, пошто није имала средстава да чека на службу, запослила се у Институту за физиологију, мислећи да у њему неће дуго остати. Заволела је свој посао којем је посветила цео радни век.

Била је у браку са академиком Љубисавом Ракићем. Њена кћерка Саша Кадија професор је гинекологије и акушерства на Медицинском факултету у Београду. Има двоје унука – Владицу и Срђана. Преминула је 23. јуна 2018. године.

СТРУЧНО И НАУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

Хабилитациони рад „Учење и његов однос према спавању” одбранила је 1966. године. Докторску дисертацију „Фазични и тонични феномени парадоксалног спавања у мачке” одбранила је на Медицинском факултету у Београду 1970. године.

Добила је Фулбрајтову стипендију – на стручном усавршавању провела је десет месеци 1966/67. године на Универзитету Станфорд у Калифорнији, САД, на Одељењу за психофизиологију и психијатрију.

ИЗБОР У НАСТАВНА ЗВАЊА

За асистента на предмету Физиологија на Медицинском факултету у Београду изабрана је 1960, за доцента 1969, ванредног професора 1976, а за редовног професора 1982. године. Сем студентима редовних студија, предавала је и студентима последипломских студија из експерименталне физиологије и патолошке физиологије, гастроентерологије, неурологије, као и на другим курсевима на медицинским факултетима у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и Приштини.

Била је члан Научног већа Универзитета у Београду за биолошке науке, члан Већа за последипломску наставу Медицинског факултета у Београду, председник Испитне комисије за магистарске студије Експериментална физиологија и патолошка физиологија и шеф Катедре првог семестра магистарских студија (Биолошки механизми регулација).

Била је члан Организационог одбора годишњег симпозијума Медицинског факултета у Београду *Стремљења и новине у медицини*.

За научног сарадника у Институту за биолошка истраживања „Др Синиша Станковић” изабрана је 1967. године. Била је професор на Катедри неуробиологије у Центру за мултидисциплинарне студије у Београду.

Професор Веселинка Шушић била је ментор при изради многобројних магистарских теза и докторских дисертација које су све успешно одбрањене, као и многих студентских радова који су штампани у часопису *Медицински њодмладак* (неки су награђени Октобарском наградом града Београда).

Пензионисана је 1. октобра 2001. године.

РАД У ИНСТИТУТУ ЗА ФИЗИОЛОГИЈУ И САРАДЊА СА ДРУГИМ ИНСТИТУТИМА МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Оснивач је и руководилац Лабораторије за експериментално истраживање физиологије спавања Института за физиологију Медицинског факултета у Београду од 1970. године. Ово је била једина лабораторија за изучавање спавања у Југославији и од значаја је у земљи и ван ње.

Веселинка Шушић била је вишегодишњи научни сарадник Клинике за неурологију Медицинског факултета, касније Клиничког центра Србије у Београду. Из те сарадње резултирали су радови који су објављени и цитирани у међународним часописима. Поред тога, захваљујући тој сарадњи, основан је Центар за поремећаје спавања, прва установа ове врсте у Србији, за чијим оснивањем је постојала велика потреба.

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

За дописног члана САНУ изабрана је 12. децембра 1985. године, а за редовног члана 23. октобра 1997. године. Секретар Одељења медицинских наука била је од 26. октобра 2007. до 23. децембра 2015. године, претходно је више година била заменик секретара Одељења.

Била је члан Међуодељењског одбора за биологију хумане репродукције САНУ и члан Одбора за хуману репродукцију.

Оснивач је Одбора за сомнологију САНУ. Овај одбор организовао је у САНУ међународне симпозијуме *Спавање и поремећаји спавања* 2007. и 2009. године. Радови приказани на симпозијумима штампани су у Гласу Одељења медицинских наука, књига 49 и књига 50, на српском језику, са резимеима на енглеском језику.

СРПСКО ЛЕКАРСКО ДРУШТВО И ДРУГА УДРУЖЕЊА

Била је члан Српског лекарског друштва (СЛД) и председница Секције за ЕЕГ и клиничку неурофизиологију СЛД, члан Друштва физиолога Југославије, Друштва биолога Југославије и друштава која су наставила континуитет претходних. Била је дугогодишњи члан Стручног програмског савета Коларчевог народног универзитета.

За редовног члана Медицинске академије Српског лекарског друштва изабрана је 1985. године и од тада је учествовала у раду ове академије.

Била је члан и више међународних удружења: *International Brain Research organization (IBRO)*, *Association for Psychophysiological Study of Sleep (APSS)*, *European Society for Sleep (ESS)*.

ЧЛАНСТВО У УРЕЂИВАЧКИМ ОДБОРИМА ЧАСОПИСА

Била је уредник часописа Глас Одељења медицинских наука САНУ у периоду 2007–2015. године и члан Уређивачког одбора часописа *Sleep Reviews* (САД), *Медицинска исцртавања*, *Психијатрија данас*, *Acta Biologicae et Medicinae Experimentalis*, *Acta Clinica* (Клинички центар Србије).

2. Саопштења Секретара Одељења.

- Извршни одбор САНУ одобрио је боравак др ГенADIЈА БуЗЊИКОВА из СССР-а (шест недеља). Трошкови боравка падају на терет Одбора за биомедицинске науке .
- Извршни одбор САНУ сагласио се да дописни члан М. Симић учествује уместо Конгреса у Јерусалиму на Колоквијуму: "Биолошка дејства и терапијска апликација интерлеукина", који се одржава у Марбургу (9-12. октобра 1985. године).
- Извршни одбор САНУ одобрио је др Олги Бергер-Јекић трошкове авионске карте на релацији Београд-Лондон-Единбург и обратно. Исплата ће се извршити динарским средствима из Међуакадемијског пројекта "Инфекције људи и животиња изазване стрептококсом агалакције".
- Извршни одбор САНУ одобрио је учешће академика Р. Милина на Међународном симпозијуму "О пинеалној жлезди" у Страсбуру, уместо учешћа на Конгресу анатома у Чехословачкој.
- Академик З. Петровић доставио је извештај о боравку академика Јана Прокопича, директора Института за паразитологију Академије наука СССР-а, који је као гост наше Академије провео десет дана у обиласку одељења и лабораторија Ветеринарског и Медицинског факултета и др. Уз извештај је поднет предлог програма сарадње са чехословачком академијом наука за период од 1986-1989.
- Одбор за "Спец. преосетљивост организма" моли да се следећи научни скуп на ову тему одржи у пролеће 1986. године, а не крајем ове године како је било планирано.

Одељење се слаже.

3. Прихватање реферата о кандидатима за дописне чланове САНУ које је номинирало Одељење медицинских наука на седници од 12.09.1985.

После извештаја чланова Комисије за увид у реферате за кандидате за дописне чланове САНУ, Одељење медицинских наука је прихватило реферате за одељенске кандидате

проф. др ВЕСЕЛИНКУ ШУШИЋ (11 гласова)

и *(4 ПРОСТА КРУГУ ГЛАСА)*

проф. др МОМЧИЛА МИТРОВИЋА (13 гласова)

(4 КРУГОМ КРУГУ ГЛАСА)

Према томе, као кандидати за дописне чланове САНУ за Скупштину која се одржава 12.12. 1985. године, од стране Медицинског одељења дефинитивно су предложена два горе наведена кандидата.

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

Добитник је Плакете Универзитета у Крагујевцу и Универзитета у Приштини и Медаље Коларчевог универзитета у Београду за дугогодишњи рад у овој установи.

На предлог Медицинске академије Српског лекарског друштва додељена јој је Награда за животно дело, као признање за њен научни рад и допринос активностима Академије и Српског лекарског друштва у целини.

ПУБЛИКАЦИЈЕ

Објавила је 140 радова у целини, од тога 72 у часописима са међународном рецензијом, а 68 у домаћим часописима. Објавила је 88 апстраката на међународним и 73 на националним конгресима.

Аутор је монографије *Будност, спавање и сањање*, која је 1978. године награђена Октобарском наградом града Београда. Аутор је неколико поглавља у интернационалним и националним књигама: “Physiological changes resulting from total sleep deprivation” у монографији *Sleep: Physiology, Biochemistry, Psychology, Pharmacology, Clinical Implications* (Karger, Basel 1973, стр. 165–174); “Epileptogenic activity of metaphit-induced audiogenic seizures in small rodents” у *Barriers and Fluids of the Eye and Brain* (Segal MB, London: Macmilan Academic and Professional Ltd, 1992, стр. 192–197); „Бротизолам у лечењу несанице код шизофрених болесника” у *Болести спавања: дијагностика и лечење* (Београд: ЦИБИФ, 1995, стр. 117–126). У *Практикуму из физиологије*, који је издао Медицински факултет у Београду 1995. године, написала је поглавље „Централни нервни систем”. Са енглеског на српски језик превела је поглавље „Нервни систем. Моторика и интегративна физиологија” у књизи *Медицинска физиологија А. Гајтона*, коју је издала Медицинска књига, Београд, 1996. године. Рецензент је *Учебника из физиологије* Медицинског факултета у Београду.

Учествовала је на многобројним симпозијумима, семинарима и конгресима у земљи и иностранству, са рефератима и по позиву. Предавања по позиву одржала је на универзитетима у Хјустону, Чикагу, Базелу, Лос Анђелесу и Барију.

Више пута била је организатор и модератор мини-симпозијума и секција на међународним конгресима.

НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ

Основно подручје научног интересовања академика Веселинке Шушић била је физиологија централног нервног система: базична физиологија, биохемија и фармакологија спавања, као и клинички аспекти поремећаја спавања. Њени радови могу се поделити у неколико група: механизми централне регулације циклуса будност–спавање; фармаколошки приступ студирању спавања; методологија студирања спавања и будности; еволутивни приступ студирању спавања.

Руководила је научноистраживачким пројектима и била координатор макропројекта *Интeгративне функције нервног система*, који су финансирани од стране Министарства за науку Републике Србије.

МЕХАНИЗМИ ЦЕНТРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЦИКЛУСА БУДНОСТ–СПАВАЊЕ

У радовима проистеклим из истраживања Веселинка Шушић је на основу добијених података истакла спавање као манифестацију интегративне активности централног нервног система. Проучавајући појединачно поједине параметре спавања, укључивала их је у комплексну интеракцију не само можданих структура већ организма као функционалне целине. У „концепт центра” контроле спавања, за који су и раније на располагању били дескриптивни, анатомски (макроскопско-мултицелуларни) критеријуми, она додаје физиолошке критеријуме који се уграђују у комплетну слику феноменологије спавања код разних животињских врста. Закључила је да је познавањем феноменологије спавања и указивањем да се поједине врсте спавања карактеришу променама у активностима свих физиолошких функција и функционалних система постало очигледно да врсте и стадијуми спавања представљају јединствену форму активности у многим функционалним јединицама, а не просту редукцију њихове активности.

БИОХЕМИЈСКИ ПРИСТУП ИСТРАЖИВАЊУ СПАВАЊА

Веселинка Шушић је у овом подручју један од првих истраживача који су испитивали биохемијске показатеље и промене у мозгу повезане са стањима будности и спавања. Користећи методу депривације спавања (укупне, као и селективне) и испитујући физиолошке и биохемијске последице депривације, она их је довела у везу и дала им значење и показала промене у регионалном садржају аминокиселина, гликогена, амонијака и мукополисахарида у мозгу. Рад публикован у *Journal of Neurochemistry* (1969) приказан је у књизи *Biochemical Correlates of Brain Structures and Functions* (ed. A. N. Davison, Academic Press, 1977), често је цитиран и високо оцењен у међународној научној јавности. Њене студије представљају значајан допринос литератури која доводи у везу базични мождани метаболизам и циклус будност–спавање. Налази регионалне варијабилности у метаболизму током спавања представљају изазов будућим истраживањима у овој области.

Веселинка Шушић
Фототека Библиотеке САНУ

Радови Веселинке Шушић су често цитирани. Посебно се истичу пионирски радови из области депривације REM спавања и биохемизма мозга који су подржали теорију о хуморалним механизмима спавања.

ФАРМАКОЛОШКИ ПРИСТУП ИСТРАЖИВАЊУ СПАВАЊА

Пошто су многобројни експериментални резултати указали на катехоламинергичке мождане системе регулације будности и спавања, Веселинка Шушић истраживала је више фармаколошких супстанци (познатих да модификују централне биохемијске системе) на циклус будност-спавање код експерименталне интактне животиње, употребљавајући један идеалан инструмент за студирање ових ефеката – регистровано понашање (у форми EEG-а, EMG-а, EOG-а, ERG-а, респирација и слично). Њени објављени радови показују да је употребљавала не само хемијске супстанце које су значајне за базична сазнања већ и оне које су у клиничкој употреби (leponex, redergin, rezergin, imipramin, chlorimipramin) у циљу сагледавања процеса спавања (односно поремећеног спавања) у клиничкој медицини. Фармаколошко изучавање спавања на анималним моделима од изузетне је важности у расветљавању питања „нормалног” и поремећеног спавања, које је и даље контроверзно.

Веселинка Шушић закључила је да још увек не знамо директни и прост однос између спавања и својстава хемијских материја у мозгу и оних које екстерно уносимо, као и да још нема дефинитивних објашњења њихових ефеката на спавање. Управо њени радови представљају значајан допринос испитивању не само спавања већ и многобројних атрибута будности (мотивација, продуктивност, меморија, расположење).

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА СПАВАЊА И БУДНОСТИ

Један део радова академика Веселинке Шушић односи се на увођење нових техника изучавања будности и спавања код разних животињских врста. То су биле дуготрајне студије које чине основу за даље проучавање спавања и јединствене су у свету.

ЕВОЛУТИВНИ ПРИСТУП ИСТРАЖИВАЊУ СПАВАЊА

Овај приступ обрађује питање функције спавања. Веселинка Шушић тражила је тачку у еволуцији када је спавање настало по први пут. Познајући таксономску композицију царства кичмењака, указала је пажњу компаративним и филогенетским аспектима спавања. Изучавајући слепу животињу (*Spalax leucodon* Nordman) и животињу са непокретним очима (*Strix aluco*, Strigidae), закључила је да је REM спавање присутно код ових животиња, а очни покрети су одсутни. Њени радови тестирали су једну од функција спавања и оборили је (Београд, 1969), тако да је академик Веселинка Шушић сугерисала да је функција REM спавања везана за комплексну биологију врсте у адаптабилном смислу.

На Трибини Библиотеке САНУ, Свечана сала, 2014.
Слева надесно: академици Љубомир Симиновић, Веселинка Шушић и Никола Кока Јанковић.

Студирање спавања код рептила (*Caretta caretta*, *Chelonia*) представља значајан допринос категорији – филогенији спавања. Анализирајући добијене електрофизиолошке, неуроанатомске и еколошке показатеље, закључила је неопходност уочавања сличности и разлика у понашању организама разних врста, јер се расположиви и признати критеријуми за означавање стања организма код сисара не могу некритично применити при раду са „нижим” организмима. Академик Веселинка Шушић предложила је истраживање критеријума и дефинисање спавања код бескичмењака, и закључила да рептили не спавају, као и да фаза имобилности код проучаваног рептила не представља рудиментарни прекурсор спавања код сисара. Сматрала је да је неопходно даље проучавање односа између спавања код сисара и поикилотерма, хомеотермије и поикилотермије, хибернације и хипотермије. Радови академика Веселинке Шушић који се односе на истраживање REM спавања код слепе животиње и буљине представљају ново сагледавање функције REM спавања.

Из приложене библиографије јасно је да је научни допринос академика Веселинке Шушић позитивно оцењен у широкој домаћој и међународној научној јавности. Многобројни радови су пионирски и самостални. Поред тога, академик Веселинка Шушић основала је и организовала рад у Лабораторији за експериментално истраживање спавања у Институту за

физиологију Медицинског факултета у Београду, у којој су се млади сарадници упознали са проблематиком и израђивали магистарске и докторске тезе из области биологије спавања и наставили истраживачки пут своје професорке.

ЗНАЧАЈ АКАДЕМИКА ВЕСЕЛИНКЕ ШУШИЋ

Библиографија радова академика Веселинке Шушић импресивна је, као што су импресивни њена биографија и њена личност. После експерименталног истраживања феномена спавања проф. др Владимира Вујића, дописног члана САНУ, из 1932. године, Веселинка Шушић била је први лекар у Србији који је започео и развио истраживање спавања.

Циклус будност–спавање, показатељ ритмичности живота, једна је од основних функција живих бића која је и даље загонетна и контроверзна. По подацима из литературе, 23–56% опште популације у западној Европи, Америци и Јапану има проблеме са спавањем. Поред тога, највећи број менталних поремећаја укључује поремећај спавања као један од симптома. Проблеми спавања могу довести до озбиљних компликација и зато ова област медицине има велики јавно-здравствени и социјални значај. Упркос томе, медицина спавања и даље се сматра „младом дисциплином”, у којој су нерешена многа стручна и научна питања.

Академик Веселинка Шушић, врсни научник, учитељ и предавач, посветила се изучавању спавања и централног нервног система. Основала је и развила савремену лабораторију за експериментално изучавање спавања, која се може упоредити са најзначајнијим светским истраживачким лабораторијама.

Својим истраживањима дала је значајан допринос феноменологији спавања као интегративној активности централног нервног система и јединственој форми активности живих бића. Закључци њених истраживања увек су били засновани на доказима и сагледани критичним оком објективног посматрача. Један је од првих истраживача који су се бавили биохемијским променама у мозгу које су повезане са циклусом будност–спавање. Њени радови из ове области, посебно у стању депривације REM спавања, пионирски су и подржали су теорију о хуморалним механизмима спавања.

Резултати фармаколошког испитивања спавања које је академик Веселинка Шушић спроводила на анималним моделима значајни су за расветљавање „нормалног” од поремећеног спавања, области која је и даље недовољно испитана. Увела је нове технике у изучавање будности и спавања код разних животињских врста, а њени резултати јединствени су у свету, као што су и њени радови везани за еволутивни приступ проучавању спавања.

Радови академика Веселинке Шушић објављени су у најпрестижнијим светским часописима и књигама, имају високу цитираност и представљају значајан допринос разумевању физиологије циклуса будност–спавање и когнитивне корелате ове значајне функције живих бића. Многи од њених радова су пионирски и представљају основу и инспирацију за даље изучавање енигме спавања.

Академик Веселинка Шушић је јединствен научник, али и целовита и импресивна личност. Као у својим радовима, она је била објективна, честита, отмена, узорна и посвећена свом позиву, колегама, сарадницима и ученицима.

Професорку Веселинку Шушић, коју су већ сви звали Маца, упознала сам још као студент медицине. На њеним предавањима амфитеатар је био увек препун јер је говорила јасно, а физиологију, тај тежак предмет, чинила занимљивом и приступачном, будући интересовања студената. Касније, као асистент у Институту за физиологију, могла сам ближе да упознам чувену професорку. Дивила сам се њеној интелигенцији, брзотомом уму, правичности, енергији, честитости, лепоти и елеганцији (увек је водила рачуна о женственом аспекту своје личности). Заједно смо читале и исправљале радове и апстракте које су колеге пријављивале за конгресе, а ја сам непрекидно учила од ње. Желела је да из лабораторије за ендокринологију пређе у њену лабораторију за спавање. Када сам после две године одлучила да напустим базична истраживања и посветим се психијатрији, односно клиничком раду са пацијентима, подржала је мој став. Без мог знања звала је директора Клинике за психијатрију, која је расписала конкурс на који сам се јавила, и препоручила ме за посао. Наш однос продубио се када су ми отворена врата Академије и остао веома близак до самог краја професоркиног овоземаљског живота.

„Спавати, спавати, можда сањати”, говорио је Шекспиров Хамлет. Професорка Маца Шушић променила је светом 23. јуна 2018. године. Она која је мало спавала а много радила коначно је заспала. Сада када слободно спава, „са очима изван сваког зла”, изван свакодневних проблема и ограничења, можда сања и проналази кључеве тајни којима је посветила живот.

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА АКАДЕМИКА ВЕСЕЛИНКЕ ШУШИЋ¹

- [1] Cvetković, M., P. Milosević, M. A. Ivić, K. Tomić, V. Karadžić², D. Kostić [i dr.], RNK i DNK u skeletnim mišićima belih pacova atrofisanim usled razaranja L-S dela kičmene moždine, Zbornik radova Medicinskog fakulteta, 1, 1962, str. 1-7.
- [2] Cvetković, M. D., M. A. Ivić, P. P. Milošević, K. R. Tomić, R. V. Živković i V. T. Karadžić, „Ispitivanje nukleinskih kiselina kod mišićne atrofije različitog porekla”. I kongres medicinskih biohemičara Jugoslavije, Zagreb, 7-11 juni, 1963. Zagreb: [s. n.], 1963. Str. 1-6.
- [3] Elektromiografske promene u mišićima udaljenim od ‘uslovljenog ekstremiteta’, Arhiv bioloških nauka, 17:4, 1965, str. 31P-32P.
- [4] Ivanuš, J., V. Karadžić i Lj. Rakić, Uticaj anodne polarizacije na odgovore izazvane električnom stimulacijom *Nucleus caudatus*-a, Arhiv bioloških nauka, 17:3, 1965, str. 13P-14P.
- [5] Kostić, D., N. Nešković, M. Ivić et V. Karadžić, Étude de la composition phospholipidique des muscles squelettiques du rat et de ses variations au cours de l’atrophie expérimentale, Acta Medica Iugoslavica, 19:3, 1965, pp. 293-303.
- [6] Petković, D., M. Ivić, V. Karadžić et O. Kostić, La potentiation des effets adrénaliques sur le coeur de la grenouille sous l’influence de la désoxycorticosterone, Acta Medica Iugoslavica, 19:3, 1965, pp. 200-221.
- [7] Efekat povišenih nivoa gama-aminobuterne kiseline u centralnom nervnom sistemu na faze sna kod mačke, Acta Medica Iugoslavica, 20:3, 1966, str. 282-290.
- [8] O pojedinačnim i udruženim efektima gamibetala i elektrokonvulzije na san kod mačke, Arhiv bioloških nauka, 18:3/4, 1966, str. 41P-42P.
- [9] Usađivanje hroničnih elektroda u mozak Spalax-a, Arhiv bioloških nauka, 18:2, 1966, str. 25P-26P.
- [10] Ivić, M. A., V. Karadžić, D. Petković et O. Kostić, Les effets de l’adrénaline sur le coeur du cobaye traité par les doses faibles de désoxycorticostérone, Acta Medica Iugoslavica, 20:3, 1966, pp. 299-319.
- [11] Karadžić, V., J. Ivanuš i Lj. Rakić, Neurofiziološki aspekti dejstva γ -aminobuterne kiseline u inzulinskoj hipoglikemiji, Arhiv bioloških nauka, 18:1, 1966, str. 9-14.
- [12] Duncan, R., P. Henry, V. Karadzic, G. Mitchell, T. Pivik, H. Cohen [et al.]. “Baseline sleep and REM deprivation in the rat”. *Proceedings of Association for the Psychophysiological Study of Sleep, April 6, 7, 8, 9, 1967, Santa Monica, California.* 6 pp.
- [13] Karadzic, V. and W. C. Dement, Heart rate changes following selective deprivation of rapid eye movement (REM) sleep, Brain Research, 6:4, 1967, pp. 786-788.
- [14] Míčić, D., V. Karadžić and Lj. M. Rakić, Changes of gamma-aminobutyric acid, glutamic acid and aspartic acid in various brain structures of cats deprived of paradoxical sleep, Nature, 215:5097, 1967, pp. 169-170.
- [15] The effect of imipramine on sleep in the rat, Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 4: suppl. 1, 1968, pp. 181-185. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C). [Rad saopšten na naučnom skupu *Symposium on neurohumoral transmission and biogenic amines*, 3-4 June, 1968, Belgrade].
- [16] Electroencephalographic pattern of activity in vestibular nuclei (medialis and descending) throughout the sleep-wakefulness cycle in the cat, Iugoslavica

1 Bibliografija, uz dopunu za period после 2014. године и измене формата јединица за потребе ове публикације, представља избор из књиге Марине Нинић *Библиографија радова академика Веселинке Шушић*, Београд, САНУ, 2015.

2 V. Karadžić = V. Šušić

- physiologica et pharmacologica acta, 4:2, 1968, pp. 125–131. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [17] Para-chlorophenylalanine i spavanje kod mačke, Arhiv bioloških nauka, 20:1/2, 1968, str. 27–31.
- [18] Polygraphisches Studium des Tätigkeitsrhythmus' der Westblindmaus, Spalax leucodon (Nordmann, 1840), Säugetierkundliche Mitteilungen, 16:2, 1968, S. 167–170.
- [19] Rapid eye movements in paradoxical sleep before and after its selective deprivation in cat, Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 4:3, 1968, pp. 263–266. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [20] Gamma-amino-betahydroxybutyric acid and sleep in the cat, Arhiv bioloških nauka, 21:1/4, 1969, pp. 21–25.
- [21] Heart rate and sleep depth, Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 5:2, 1969, pp. 157–162. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [22] *Tonični i fazični fenomeni paradoksalnog spavanja kod mačke*. Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu, 1969. [Doktorska disertacija]
- [23] Two stages of slow wave sleep and their relation to REM sleep in the cat on restricted sleep regime, Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 5:3, 1969, pp. 355–358. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [24] Karadzic V. and B. Mrsulja, Deprivation of paradoxical sleep and brain glycogen, Journal of Neurochemistry, 16:1, 1969, pp. 29–34.
- [25] Karadžić, V. and R. Veskov, Sleep alterations in the cat caused by N-methyl-3-piperidyl-benzilate (JB 336), Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 5:1, 1969, pp. 37–43. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [26] Restricted sleep regime: Its effect on the occurrence of different sleep phases in the cat, Archives Internationales de Physiologie et de Biochimie, 79:2, 1971, pp. 219–227.
- [27] Vestibularni uticaji na fazične i tonične komponente paradoksalnog spavanja kod mačke, Medicinska istraživanja, 4/5, 1971, str. 37–41.
- [28] Karadžić, V., D. Mičić and Lj. Rakić, Alterations of free amino acids concentrations in cat brain induced by rapid eye movement sleep deprivation, Experientia, 27:5, 1971, pp. 509–511.
- [29] Kovačević, R. and V. Šušić, JB-336 and oculomotor activity during paradoxical sleep in the cat, Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta, 7:3, 1971, pp. 343–351. – (Acta biologica Iugoslavica. Serija C).
- [30] Kovačević, R. i V. Šušić, Registrovanje električne aktivnosti mozga morske kornjače *Caretta caretta* (Chelonia), Arhiv bioloških nauka, 23:1/2, 1971, str. 3P–4P.
- [31] Šušić, V. i R. Kovačević, Usađivanje hroničnih elektroda i poligrafsko registrovanje budnosti i spavanja kod goluba, Arhiv bioloških nauka, 23:3/4, 1971, str. 19P–20P. [Objavljeno i u izdanju časopisa na engleskom jeziku: Implantation of chronic electrodes and multichannel registration of wakefulness and sleep in pigeon, Archives of biological sciences, 23:3/4, 1974, pp. 19P–20P].
- [32] Deprivacija paradoksnog spavanja kod mačke: efekat na tonični i fazični fenomen u toku kompenzacije, Medicinska istraživanja, 6/7, 1972, str. 35–39.
- [33] Electrographic and behavioural correlations of the rest-activity cycle in the sea turtle, *Caretta caretta* L. (Chelonia), Journal of experimental marine biology and ecology, 10:1, 1972, pp. 81–87.
- [34] Fazne promene u mišićnoj aktivnosti u toku sporotalasnog spavanja u mačke, Medicinska istraživanja, 6/7, 1972, str. 25–27.
- [35] Matejić, B., R. Veskov i V. Karadžić, Moždana impedanca u uslovno-refleksnim odgovorima u budnom stanju i raznim fazama sna, Arhiv bioloških nauka, 24:3/4, 1972, str. 103–111.
- [36] Ekstrapiramidalni sistem, Medicinski podmladak, 25:1, 1973, str. 77–83.

- [37] Međuodnosi tonične i fazične komponente paradoksalnog spavanja kod mačke, *Arhiv bioloških nauka*, 22:1/4, 1970 [št. 1973], str. 61–65. [Rad saopšten na simpozijumu *Neuroendokrini regulacioni mehanizmi*, 9–11 februar, 1970, Beograd; objavljeno i u izdanju časopisa na engleskom jeziku: Interrelations of tonic and phasic phenomena of paradoxical sleep in cat, *Archives of biological sciences*, 22:1/4, 1975, pp. 71–74].
- [38] “Physiological changes resulting from total sleep deprivation”. *Sleep: Physiology, biochemistry, psychology, pharmacology, clinical implications: proceedings of the First European Congress on Sleep Research, Basel, October 3–6, 1972* (editors: W. P. Koella and P. Levin). Basel: Karger, 1973. Pp. 165–174.
- [39] “Studies of sleep-waking and REM periodicities in the cat on the restricted sleep regime and after REM deprivation”. *The Nature of Sleep: International symposium, Würzburg, 23–26. 9. 1971*. Stuttgart: Gustav Fischer, 1973. Pp. 172–174.
- [40] Karadžić, V., R. Kovačević, D. Momirov, “Sleep in the owl (*Strix aluco*, Strigidae)”. *Sleep: Physiology, biochemistry, psychology, pharmacology, clinical implications: proceedings of the First European Congress on Sleep Research, Basel, October 3–6, 1972* (editors: W. P. Koella and P. Levin). Basel: Karger, 1973. Pp. 283–285.
- [41] Kovačević, R. and V. Šušić, The absence of hippocampal theta rhythm and paradoxical sleep in the cat, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 9:2, 1973, pp. 193–197. – (*Acta biologica Iugoslavica. Serija C*).
- [42] Kovačević, R. and V. Šušić, Sleep-wakefulness patterns in the laboratory cat, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 9:3, 1973, pp. 425–428. – (*Acta biologica Iugoslavica. Serija C*).
- [43] Šušić, V. i R. Kovačević, Arterijski pritisak mačke u toku fiziološkog spavanja meren indirektnom metodom, *Medicinska istraživanja*, 6:1/2, 1973, str. 25–27.
- [44] Šušić, V. and R. Kovačević, The effects of paradoxical sleep deprivation on the characteristics of sleep during recovery in split-brain cats, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 9:2, 1973, pp. 213–220. – (*Acta biologica Iugoslavica. Serija C*).
- [45] Šušić, V. and R. M. Kovačević, Sleep patterns in the owl *Strix aluco*, *Physiology and Behavior*, 11:3, 1973, pp. 313–317.
- [46] Šušić, V., R. Kovačević and D. Momirov, “Changes in sleep-waking cycle produced by clozapine”. *Second European Sleep Research Society (ESRS) Congress, Rome, Italy, April 8–11, 1974*. [5 pp.].
- [47] Šušić, V., R. Kovačević and N. Rosić, The effect of chlorimipramine (Anafranil) on electroencephalographic (EEG) changes induced by reserpine, *Psihofarmakologija*, 3, 1974, pp. 129–133. [Rad saopšten na naučnom skupu *Treći jugoslavenski psihofarmakološki simpozij*, 1973, Opatija].
- [48] The effects of N-methyl-3 piperidyl benzilate (JB-336) on sleep pattern and spiking activity in the lateral geniculate nucleus, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 82:1, 1974, pp. 25–40.
- [49] Hemostaza, *Medicinski podmladak*, 26:1, 1974, str. 39–42.
- [50] Limbički sistem, *Medicinski podmladak*, 26:3/4, 1974, str.125–129.
- [51] Šušić, V. and R. Kovačević, Sleep patterns in chronic split-brain cats, *Brain Research*, 65:3, 1974, pp. 427–441.
- [52] Šušić, V., R. Kovačević and S. Knežević, Restricted sleep regime: Effects on the occurrence of different sleep phases and spiking activity in the lateral geniculate nucleus, *Experientia*, 30:1, 1974, pp. 42–43.
- [53] Momirov, D. i V. Šušić, Promene vratne supkutane temperature u mačke u toku spavanja pri termalnoj neutralnosti, *Medicinska istraživanja*, 8:1/2, 1975, str. 75–78.
- [54] Šušić, V. i B. Božović, Neuroendokrini ritmičnost u spavanju, *Medicinska istraživanja*, 8:suppl. 2, 1975, str. 5–7.

- [55] Levental, M., V. Šušić, M. Rusić i Lj. Rakić, Rapid eye movement (REM) sleep deprivation: Effect on acid mucopolysaccharides in rat brain, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 83:2, 1975, pp. 217–228.
- [56] Potentiation of ketamine effects on the spiking activity in the lateral geniculate nucleus by rapid eye movement (REM) sleep deprivation, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 84:2, 1976, pp. 229–234.
- [57] Šušić, V. i R. Kovačević, Šiljata aktivnost registrovana iz spoljnog kolenastog tela u toku paradoksalnog spavanja u mačke pre i posle unilateralne sekcije traktus optikusa, *Medicinska istraživanja*, 9:12, 1976, str. 5–7.
- [58] *Budnost, spavanje i sanjanje*. Beograd: Institut za stručno usavršavanje i specijalizaciju zdravstvenih radnika, 1977.
- [59] Đuričić, B., G. Maširević and V. Šušić, Paradoxical sleep deprivation: Effects on brain energy metabolism, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 85:2, 1977, pp. 213–219.
- [60] Šušić, V., R. Kovačević, D. Momirov and G. Maširević, Effects of clozapine (Leponex®) on sleep patterns in the cat, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 85:3, 1977, pp. 455–459.
- [61] Rusić, M., V. Šušić, M. Levental and Lj. Rakić, “REM sleep deprivation: Effects on incorporation of inorganic sulfate into brain acid mucopolysaccharides”. *Pathophysiology of cerebral energy metabolism* (editors: B. B. Mršulja, Lj. M. Rakić, I. Klatzo and M. Spatz). New York: Plenum Press, 1979. Pp. 423–432.
- [62] Šušić, V. and G. Maširević, Effects of dihydroergotoxine (Redergine®) on the sleep-wakefulness cycle in the cat, *Gerontology*, 25:4, 1979, pp. 212–218.
- [63] „Spavanje kao integrativno ponašanje”. *Integrativne funkcije mozga: principi i mehanizmi formiranja funkcionalnih sistema organizma* (redaktor Mihailo V. Bajić). Novi Sad: Institut za fiziologiju Medicinskog fakulteta; Moskva: Naučno-istraživački institut normalne fiziologije im. P. K. Anohina, 1979. Str. 294–308.
- [64] Maširević G. i V. Šušić, Kardiovaskularni sistem u raznim fazama spavanja, *Medicinska istraživanja*, 13:1/2, 1980, pp. 49–53.
- [65] Šušić, V. and R. Kovačević-Ristanović, Effects of restricted sleep with different exercise loads upon subsequent sleep, *Archives Internationales de physiologie et de biochimie*, 88:1, 1980, pp. 1–13.
- [66] Šušić, V., R. Kovačević and G. Maširević, Sleep-waking cycle and behaviour after diethylthiocarbamate in the rat, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 88:1, 1980, pp. 37–45.
- [67] Maširević, G. and V. Šušić, Modulating effect of clozapine on the sleep-wakefulness pattern and spiking activity in the lateral geniculate nucleus, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 17:3, 1981, pp. 163–172. – (*Acta biologica Iugoslavica*. Serija C).
- [68] Šušić, V. and G. Maširević, Effects of repeated administrations of dihydroergotoxine (Redergine®) on the sleep-wakefulness cycle in the cat, *Gerontology*, 27:1/2, 1981, pp. 1–6.
- [69] Šušić, V., D. Ponomarev, J. Bošković and G. Maširević, Effects of dihydroergotoxine methane sulphonate (Redergine®) on sleep in cats deprived of paradoxical sleep, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 89:5, 1981, pp. 411–415.
- [70] Šušić, V. and G. Maširević, The effect of dihydroergotoxine methane sulphonate on sleep in the cat, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 18:1, 1982, pp. 7–12. – (*Acta biologica Iugoslavica*. Serija C).
- [71] Šušić, V. and G. Maširević, Changes in the cat sleep-wakefulness cycle following administration of dihydrogenated ergot alkaloid, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 19:3, 1983, pp. 427–434. – (*Acta biologica Iugoslavica*. Serija C).

- [72] Maširević, G. i V. Šušić, Efekti peptida koji indukuje delta spavanje (DSIP) na ciklus budnost-spavanje u mačke, *Medicinska istraživanja*, 18:1/2, 1985, str. 21–24.
- [73] Maširević, G. and V. Šušić, Heart rate changes following intracerebroventricular injection of the delta sleep inducing peptide in cats, *Medicinska istraživanja*, 18:supl. 1/2, 1985, pp. 135–137.
- [74] Šušić, V. and G. Maširević, Effects of delta sleep inducing peptide on sleep cycle of cats deprived of paradoxical sleep, *Archives internationales de physiologie et de biochimie*, 93:4, 1985, pp. 1–7.
- [75] Šušić, V. and G. Maširević, Sleep patterns in the Mongolian gerbil, *Meriones unguiculatus*, *Physiology and Behavior*, 37:2, 1986, pp. 257–261.
- [76] Šušić, V., V. Diklić i M. Stevanović. „Umesto uvoda”. Cvejić, D., M. Kosanović i M. Kosanović, *Medicina i fiziologija*. Beograd: Književne novine, 1987. Str. 5–8. – (Laureati Alfreda Nobela ; 4).
- [77] Šušić, V., G. Maširević and S. Totić, The effects of delta-sleep-inducing peptide (DSIP) on wakefulness and sleep patterns in the cat, *Brain Research*, 414:2, 1987, pp. 262–270.
- [78] Šušić, V. and G. Maširević, “Delta sleep promoting effect of a delta sleep-inducing peptide”. *Peptide and amino acid transport mechanisms in the central nervous system* (editors: Lj. Rakić, D. J. Begley, H. Davson and B. V. Zloković). London: Macmillan Press, 1988. Pp. 141–146.
- [79] Kostić, V. S., V. Šušić, N. Čovičković-Šternić, Z. Marinković and S. Janković, Reduced rapid eye movement sleep latency in patients with Parkinson's disease, *Journal of neurology*, 236:7, 1989, pp. 421–423.
- [80] Šušić, V. and S. Totić, Effects of purified human interleukin-1 on sleep and febrile response of cats, *Archives Internationales de Physiologie et de Biochimie*, 97:3, 1989, pp. 293–302.
- [81] Šušić, V. and S. Totić, ‘Recovery’ function of sleep: Effects of purified human interleukin-1 on the sleep and febrile response of cats, *Metabolic Brain Disease*, 4:1, 1989, pp. 71–80.
- [82] Šušić, V., S. Janošević and V. Kostić, A shortened rapid eye movement (REM) latency in patients with Parkinson's disease, *Medicinska istraživanja*, 22:1/2, 1989, pp. 9–12.
- [83] Zlokovic, B. V., V. T. Susic, H. Davson, D. J. Begley, R. M. Jankov, D. M. Mitrovic [et al.], Saturable mechanism for delta sleep-inducing peptide (DSIP) at the blood-brain barrier of the vascularly perfused guinea pig brain, *Peptides*, 10:2, 1989, pp. 249–254.
- [84] Ендогени хипногени фактори, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 357:38, 1990, стр. 81–88. [Приступно саопштење одржано на III скупу Одељења медицинских наука 12. децембра 1985].
- [85] Kostić, V. S., V. Šušić, N. Čovičković-Šternić, Z. Marinković and S. Janković, Reduced rapid eye movement sleep latency in patients with Parkinson's disease, *Journal of Neurology*, 236:7, 1990, pp. 421–423.
- [86] Шушић, В., В. Костић и Г. Михајловић, Промене у ноћном спавању у Паркинсоновој болести, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 357:39, 1990, стр. 147–152.
- [87] Kostic, V. S., V. Susic, S. Przedorski and N. Sternic, Sleep in depressed and nondepressed patients with Parkinson's disease, *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 3:2, 1991, pp. 176–179.
- [88] Šušić, V., M. E. A. Reith, B. V. Zloković, A. Lajtha, A. E. Jacobson, K. C. Rice [et al.], Electroencephalographic characteristics of audiogenic seizures induced in metaphit-treated small rodents, *Epilepsia*, 32:6, 1991, pp. 783–790.
- [89] Lipovac, M. N., V. Šušić, B. V. Zloković, A. E. Jacobson, K. C. Rice, A. N. Popović [et al.]. “Epileptogenic activity of metaphit-induced audiogenic seizure in small rodents”. *Barriers and Fluids of the Eye and Brain* (editor M. B. Segal). London: Macmillan Academic and Professional Ltd, 1992. Pp. 192–197.

- [90] Šušić, V. T. and O. Marković, Potentiation of metaphit-induced audiogenic seizures by REM sleep deprivation in rats, *Physiology and Behavior*, 54:2, 1993, pp. 331–338.
- [91] Šušić, V. T., O. Marković and M. N. Lipovac, Metaphit-induced audiogenic seizure and its inhibition by MK-801: Electroencephalographic and behavioral characterization, *Epilepsia*, 34:1, 1993, pp. 8–17.
- [92] Велковски, С., О. Станојловић и В. Шушић. „Циклус будност-спавање у функцији старења”. *Starenje i starost na prelazu u XXI vek: Gerontološki kongres Jugoslavije, Vrnjačka Banja, 29. i 30. septembra i 1. oktobra 1993. godine* [urednici P. Manojlović i A. Nepokojčicki]. Beograd: Gerontološko društvo Srbije, 1994. Стр. 79–82.
- [93] „Централни нервни систем”. *Практикум из физиологије* (редактори Х. Лончар-Стевановић и И. Анђелковић). Београд: Медицински факултет Универзитета, 1995. Стр. 164–204.
- [94] Jašović-Gašić, M., N. Ilanković, G. Nikolić-Balkoski, A. Tasić and V. Šušić, Brotizolam in the treatment of insomnia in schizophrenic patients, *Iugoslavica Physiologica et Pharmacologica Acta*, 31:1, 1995, pp. 275–278.
- [95] Nešović, M., V. Šušić, M. Stojanović, M. Žarković, J. Ćirić, J. Todorović [et al.], Mikroalbuminurija u bolesnika sa esencijalnom hipertenzijom, *Medicinska istraživanja*, 28:1, 1995, str. 61–64.
- [96] Šušić, V. and D. Živanović, REM sleep deprivation and after-effects, *Iugoslavica Physiologica et Pharmacologica Acta*, 31:2, 1995, pp. 455–464.
- [97] V. Šušić i D. Živanović. „Ciklus budnost-spavanje”. *Svest: naučni izazov 21. veka: zbornik radova sa ECPD seminara, 27–28. septembar 1996, Beograd*. Beograd: ECPD, 1996. Стр. 59–62.
- [98] Guyton, A. C. „Nervni sistem. Motorika i integrativna fiziologija” [prevela V. Šušić]. Guyton, A. C. *Medicinska fiziologija*. Prevod 8. izd. Beograd: Savremena administracija, 1996. Стр. 603–699.
- [99] Јанковић, С. М., Д. В. Сокић, В. Шушић, Ј. Друловић, Н. Стојсављевић, Р. Весков [и др.], Епоними и епилепсија: (историјат источних цивилизација), Српски архив за целокупно лекарство, 124:7/8, 1996, стр. 217–221.
- [100] Јанковић, С. М., В. Шушић, Д. В. Сокић, Ј. Друловић, Н. Стојсављевић, Р. Весков [и др.], Епилепсија, епоними и покровитељи: (историјат западних цивилизација), Српски архив за целокупно лекарство, 124:5/6, 1996, стр. 162–165.
- [101] Јанковић, С., В. Шушић, Д. Сокић и З. Левић, Доктор Жан Баптист Едуар Желино, Српски архив за целокупно лекарство, 124:11/12, 1996, стр. 331–335.
- [102] Маширевић, Г., С. Тотић, В. Шушић. „Хуморална трансмисија спавања”. *Зборник радова 31. међуакадемијског и VI научног састања одељења медицинских наука југословенских академија наука и уметности, одржаног 16–19. априла 1986. године у оквиру прославе 100-годишњице Српске академије наука и уметности* (уредник Владимир Кањух). Београд: САНУ, 1996. Стр. 141–148. – (Научни скупови [САНУ. Одељење медицинских наука] ; 82:8).
- [103] Šušić, V. T. and D. P. Živanović, Induction of audiogenic seizure susceptibility by intracerebroventricular and intraperitoneal administration of metaphit in rats, *Iugoslavica Physiologica et Pharmacologica Acta*, 32:2, 1996, pp. 85–98.
- [104] Živanović, D. i V. Šušić, Peptidi kao faktori spavanja, *Engrami*, 18:1/2, 1996, str. 1–12.
- [105] Јанковић, С. М., Д. В. Сокић, З. Левић и В. Шушић, Др Џон Хјулингс Џексон: (1835–1911), Српски архив за целокупно лекарство, 125:11/12, 1997, стр. 381–386.
- [106] Šušić, V. and D. Živanović, Characteristics of metaphit-induced audiogenic seizures, *Iugoslavica physiologica et pharmacologica acta*, 33:2, 1997, pp. 93–101.
- [107] Zivanovic, D., V. Susic and O. Stanojlovic, APH, an N-methyl-D-aspartate receptor antagonist, blocks metaphit-induced audiogenic seizures in rats, *Journal of Physiology (Paris)*, 91:6, 1997, pp. 317–323.

- [108] Студирање спавања: од прошлости до садашњости, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 386:45, 1998, стр. 141–144.
- [109] Janković, S., V. Šušić, M. Nešović, S. Ilić, V. Kostić, Z. Lević [i dr.], „Struktura spavanja kod bolesnika sa panhipopituitarizmom pre i posle primene humanog hormona rastenja.” *Medicina i kvalitet života: [naučni skup sa međunarodnim učešćem, Beograd, 6. jun 1997]* [V. Šulović i dr.]. Beograd: SANU. Međudjeljenski odbor za biologiju humane reprodukcije, 1998. Str. 99–109.
- [110] Нешовић, М., Ј. Ђирић, М. Жарковић, Д. Мицић, М. Стојановић и В. Шушић, Клонидин-спавање тест у диференцијалној дијагностици феохромоцитоме и есенцијалне хипертензије, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 386:45, 1998, стр. 153–161.
- [111] Нешовић, М., В. Шушић, М. Стојановић и М. Жарковић, Дневне варијације крвног притиска у болесника са дугогодишњом хипертензијом, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 386:45, 1998, стр. 163–169.
- [112] Шушић, В., З. Левић и С. Јанковић, Профил ноћног спавања у пацијената оболелих од мултипне склерозе, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 386:45, 1998, стр. 135–139.
- [113] Шушић, В., М. Нешовић, М. Жарковић, Ј. Ђирић и С. Ђорђевић, Профил спавања пре и у току пулзатилне LHRH терапије у болесника са хипогонадотропним хипогонадизмом, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 386:45, 1998, стр. 145–152.
- [114] Živanović, D., V. Šušić and O. Stanojlović, The anticonvulsant potency of (±)-2-amino-7-phosphonoheptanoic acid and (±)-2-amino-5-phosphonovaleric acid against metaphit-induced audiogenic seizures in rats, *Pharmacological Research*, 38:5, 1998, pp. 347–351.
- [115] Živanović, D., V. Šušić and O. Stanojlović, CPP blocks sound-induced seizures in metaphit-treated rats, *Medical Science Research*, 27:10, 1999, pp. 701–703.
- [116] Živanović, D., V. Šušić and O. Stanojlović, Inhibition of metaphit-induced audiogenic seizures by APV in rats, *Physiological Research (Prague)*, 48:2, 1999, pp. 149–156.
- [117] Stanojlović, O., V. Šušić i D. Živanović, Epilepsija i spavanje, *Klinička i eksperimentalna neurologija*, 5:7, 2000, str. 359–364.
- [118] Stanojlović, O., D. Živanović and V. Šušić, The effect of delta-sleep inducing peptide on the EEG and power spectra in rat, *Indian Journal of Physiology and Pharmacology*, 44:4, 2000, pp. 428–434.
- [119] Stanojlović, O., D. Živanović and V. Šušić, N-methyl-D-aspartic acid and metaphit-induced audiogenic seizures in rat model of seizure, *Pharmacological Research*, 42:3, 2000, pp. 247–253.
- [120] Станојловић, О., Д. Живановић и В. Шушић, Потенцијација аудиогене метафитске епилепсије са ен-метил-де-аспартатом код пацова, Српски архив за целокупно лекарство, 128:9/10, 2000, стр. 316–321.
- [121] *Сан и јава Веселинке Шушић* [разговор водио М. Јевтић]. Београд: Београдска књига; Ваљево: Кеј, 2001. – (Колекција Одговори [Милош Јевтић] ; 87). [Интервју].
- [122] Stanojlović, O., D. Živanović i V. Šušić, Dejstvo delta peptida spavanja na EEG i spektralnu gustinu kod pacova sa metafitskom epilepsijom, *Medicinska istraživanja*, 35:1, 2001, str. 17–20.
- [123] Станојловић, О., Д. Живановић и В. Шушић, Делта-пептид спавања и његов утицај на електроенцефалограм и спектралну густину снаге код пацова с метафитском епилепсијом, Српски архив за целокупно лекарство, 129:5/6, 2001, стр. 114–118.
- [124] Спавање и сањање у сликама уметника, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 391:46, 2002, стр. 83–93.

- [125] Živanović, D., V. Šušić and O. Stanojlović, The influence of REM sleep deprivation on imipenem/cilastatin-induced seizure in rats, *Clinical Neurophysiology*, 112:suppl. 1, 2001, pp. 16–20. [Rad saopšten na naučnom skupu *Advances in Clinical Neurophysiology: XV International Congress of Clinical Neurophysiology*, IFCN 2001, Buenos Aires (Argentina). 16–20 May 2001].
- [126] Stanojlović, O., D. Živanović, S. Mirković i V. Šušić. „Protektivni efekat delta peptida na audiogenu epilepsiju izazvanu metafitom u pacova”. *Simpozijum razvojne neurologije i psihijatrije, Beograd (Jugoslavija)*, 14–15. jun 2002. Beograd: Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu, 2002. Str. 5–7.
- [127] Stanojlović, O. P., D. P. Živanović and V. T. Šušić, The effects of delta sleep/ inducing peptide on incidence and severity in metaphit-induced epilepsy in rats, *Pharmacological research*, 45:3, 2002, pp. 241–247.
- [128] Шушић, В., Д. Живановић и О. Станојловић, Инхибиција метафит-изазваних аудиогених конвулзија 2-амино-7-фосфонохептаноичном киселином, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 392:47, 2002, стр. 103–110.
- [129] Lečić-Toševski, D., V. Šušić, S. Dimić, J. Janković, O. Čolović i S. Priebe. „Kvalitet života u godinama stresa”. *Medicina i kvalitet života* [urednici Vojin Šulović i Đorđe Jakovljević]. Beograd: SANU, Međudjeljski odbor za biologiju humane reprodukcije; Sremska Kamenica: Institut za kardiovaskularne bolesti, 2003. Str. 103–118. [Rad saopšten na naučnom skupu: III naučni skup sa međunarodnim učešćem *Medicina i kvalitet života*, Beograd, 21. maj 2003]
- [130] Šušić, V., D. Lečić-Toševski, S. Draganić-Gajić, S. Dimić, J. Gavrilović-Janković i S. Priebe, Posttraumatski stres, kvalitet života i spavanje, *Psihijatrija danas*, 35:1/2, 2003, str. 57–66.
- [131] Micić, D. D. i V. Šušić. „Poremećaji neuro-humoralne ravnoteže u stresu.” *Medicina i kvalitet života: IV naučni skup „Reproduktivno zdravlje u Srbiji 1989 – 2001”*, Beograd, 24. jun 2004 [urednici Vojin Šulović i Đorđe Jakovljević]. Beograd: SANU, Međudjeljski odbor za biologiju humane reprodukcije: SLD, Ginekološko-akušerska sekcija; Sremska Kamenica: Institut za kardiovaskularne bolesti, 2004. Str. 97–112.
- [132] Zivanovic, D., O. Stanojlovic, J. Stojanovic, V. Susic, Induction of audiogenic seizures in imipenem/cilastatin-treated rats, *Epilepsy and Behavior*, 5:2, 2004, pp. 151–158.
- [133] Zivanovic, D., O. Stanojlovic and V. Susic, Effects of manipulation of N-methyl-D-aspartate receptors on imipenem/cilastatin-induced seizures in rats, *Indian Journal of Medical Research*, 119:2, 2004, pp. 79–85.
- [134] Zivanovic, D., O. Stanojlovic, V. Susic and J. Stojanovic, The effects of phenytoin and phenobarbital on seizures induced by imipenem/cilastatin in rats, *Acta Neurologica Belgica*, 104:1, 2004, pp. 20–26.
- [135] Приступ изучавању функције спавања, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 406:48, 2005, стр. 1–10. [Приступна беседа одржана 1. октобра 1998. године у САНУ].
- [136] Janković Gavrilović, J., D. Lečić Toševski, O. Čolović, S. Dimić, V. Šušić, M. Pejović Milovančević [i dr.], Povezanost posttraumatskog stresa i kvaliteta života kod građana posle vazdušnih napada = Association of posttraumatic stress and quality of life in civilians after air attacks, *Psihijatrija danas*, 37:2, 2005, str. 289–305.
- [137] Zivanovic, D., O. Stanojlovic, S. Mirkovic and V. Susic, Ontogenic study of metaphit-induced audiogenic seizures in rats, *Developmental Brain Research*, 155:1, 2005, pp. 42–48.
- [138] Hrnčić, D., O. Stanojlović, D. Živanović, V. Šušić, Delta-sleep-inducing peptide potentiates anticonvulsive activity of valproate against metaphit-provoked audiogenic seizure in rats, *Pharmacology*, 77:2, 2006, pp. 78–84.

- [139] Lečić-Toševski, D., S. Draganić-Gajić i V. Šušić. „Stres i rađanje”. *Kako zaustaviti belu kugu u Srbiji: uloga zdravstvene službe*, Beograd, 2006: zbornik radova sa naučnog skupa sa međunarodnim učesćem ([urednici] Vojin Šulović i Tihomir Vejnović). Beograd: SANU, Međudodeljni odbor za biologiju humane reprodukcije: SLD, Ginekološko-akušerska sekcija, 2006. Str. 103–119.
- [140] Stanojlović, O., D. Hrnčić, D. Živanović, A. Rašić and V. Šušić, Valproate and delta-sleep peptide display high efficacy against metaphit-induced audiogenic seizure in rats, *Acta Physiologica Hungarica*, 93:4, 2006, pp. 303–314.
- [141] Stanojlović, O., D. Hrnčić, D. Živanović, V. Šušić and A. Arandelović, Does valproate act as an anticonvulsant or antiepileptic on metaphit induced seizure in rats?, *Acta veterinaria*, 56:1, 2006, pp. 81–89.
- [142] Нормално спавање, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 406:49, 2007, стр. 1–6. [Рад саопштен на научном скупу *Спавање и поремећаји спавања*, 10. мај 2007, Београд].
- [143] Hrnčić, D., D. Vučević, A. Rašić, T. Radosavljević, D. Mladenović, V. Šušić [et al.], Moderate body hypothermia alleviates behavioral and EEG manifestations of audiogenic seizures in metaphit-treated rats, *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 85:10, 2007, pp. 1032–1037.
- [144] Јанковић, С., В. Костић и В. Шушић, Однос REM парасомнија и дегенеративних болести CNS-а, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 406:49, 2007, стр. 49–60. [Рад саопштен на научном скупу *Спавање и поремећаји спавања*, 10. мај 2007, Београд].
- [145] Лечић-Тошевић, Д., М. Пејовић-Милованчевић, С. Поповић-Деушић и В. Шушић, Психијатријски аспекти спавања, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 406:49, 2007, стр. 89–98. [Рад саопштен на научном скупу *Спавање и поремећаји спавања*, 10. мај 2007, Београд].
- [146] Мицић, Д., В. Шушић, В. Костић, Грелин и спавање, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 406:49, 2007, стр. 77–82. [Рад саопштен на научном скупу *Спавање и поремећаји спавања*, 10. мај 2007, Београд].
- [147] Mladenović, D., D. Hrnčić, D. Vučević, T. Radosavljević, H. Lončar-Stevanović ... V. Susić [et al.], Ethanol suppressed seizures in lindane-treated rats. Electroencephalographic and behavioral studies, *Journal of Physiology and Pharmacology*, 58:4, 2007, pp. 641–656.
- [148] Stanojlović, O., D. Hrnčić, A. Rašić, H. Lončar-Stevanović, D. Đurić and V. Šušić, Interaction of delta sleep-inducing peptide and valproate on metaphit audiogenic seizure model in rats, *Cellular and Molecular Neurobiology*, 27:7, 2007, pp. 923–932.
- [149] Stanojlović, O., D. Hrnčić, A. Rašić, V. Šušić and D. Živanović, Beneficial effects of delta sleep inducing peptide on metaphit seizures, *Acta veterinaria*, 57:2-3, 2007, pp. 89–101.
- [150] Stanojlović, O. P., D. R. Hrnčić, D. P. Živanović and V. T. Šušić, Anticonvulsant, but not antiepileptic, action of valproate on audiogenic seizures in metaphit-treated rats, *Clinical and Experimental Pharmacology and Physiology*, 34:10, 2007, pp. 1010–1015.
- [151] Stanojlović, O., D. Hrnčić, D. Turjačanin, D. Živanović i V. Šušić, Smanjenje inte[n]ziteta epilepsije kod pacova izazvane metafitom, delta peptidom spavanja i njegovim analogima, *Medicinski pregled*, 60:9/10, 2007, str. 436–440.
- [152] Mladenović, D., D. Hrnčić, T. Radosavljević, D. Vučević, D. Đurić ... V. Šušić [et al.], Dose-dependent anticonvulsive effect of ethanol on lindane-induced seizures in rats, *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 86:4, 2008, pp. 148–152. [Рад саопштен на научном скупу *Nutrition, Treatment and Cardiovascular Risk Management*, 24–27 May 2007, Novi Sad].
- [153] Rašić-Marković, A., D. Hrnčić, H. Lončar-Stevanović, V. Šušić, O. Stanojlović and D. Đurić. “Convulsant action of D, L-homocysteine thiolactone in adult rats”. *Neue*

- aspekte der arterioskleroseforschung: 22. Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Arterioskleroseforschung 2008* (editors: H. Heinle, H. Schulte and J. Schafer). Tübingen: DGAF, 2009. Pp. 204–211.
- [154] Stanojlović, O., B. Petrović, D. Hrnčić, D. Mladenović, A. Rašić and V. Šušić, Effects of ethanol on electroencephalographic and behavioral signs of metaphit-induced audiogenic seizure, *Acta veterinaria*, 58:2/3, 2008, pp. 111–120.
- [155] Vučević, D., D. Hrnčić, T. Radosavljević, D. Mladenović, A. Rašić-Marković ... V. Šušić [et al.], Correlation between electrocorticographic and motor phenomena in lindane-induced experimental epilepsy in rats, *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 86:4, 2008, pp. 173–179. [Rad saopšten na naučnom skupu *Nutrition, Treatment and Cardiovascular Risk Management*, 24–27 May 2007, Novi Sad].
- [156] Природа спавања, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 412:50, 2009, стр. 1–6.
- [157] Мицић, Д. Д., В. Шушић и В. Костић, Скраћење сна: ризик за развој инсулинске резистенције и типа 2 шећерне болести, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 412:50, 2009, стр. 17–30.
- [158] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, D. Đurić, V. Šušić, O. Stanojlović, A. Joanta [et al.], Ethanol suppresses seizure incidence in both metaphit and lindane models of generalized epilepsy in rats, *Fiziologia*, 19:1, 2009, pp. 4–7.
- [159] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, V. Šušić, D. Đurić and O. Stanojlović, Influence of NR2B-selective NMDA antagonist on lindane-induced seizures in rats, *Pharmacology*, 84:4, 2009, pp. 234–239.
- [160] Rašić-Marković, A., O. Stanojlović, D. Hrnčić, D. Krstić, M. Čolović, V. Šušić [et al.], The activity of erythrocyte and brain Na⁺/K⁺ and Mg²⁺-ATPases in rats subjected to acute homocysteine and homocysteine thiolactone administration, *Molecular and Cellular Biochemistry*, 327:1/2, 2009, pp. 39–45.
- [161] Stanojlović, O., A. Rašić-Marković, D. Hrnčić, V. Šušić, Đ. Macut, T. Radosavljević [et al.], Two types of seizures in homocysteine thiolactone-treated adult rats, behavioral and electroencephalographic study, *Cellular and Molecular Neurobiology*, 29:3, 2009, pp. 329–339.
- [162] Vučević, D., N. Petronijević, N. Radonjić, A. Rašić-Marković, D. Mladenović ... V. Šušić [et al.], Acetylcholinesterase as a potential target of acute neurotoxic effects of lindane in rats, *General Physiology and Biophysics*, 28:sp. issue, 2009, pp. 18–24. [Rad saopšten na naučnom skupu *Current Trends in Physiological Sciences*, 17–18 December 2008, Belgrade].
- [163] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković V. Šušić, O. Stanojlović and D. Đurić. “L-arginine delays seizure onset in homocysteine-treated adult rats”. *Inflammation, lipids and immunologic reactions during atherogenesis: 23. Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Arterioskleroseforschung and 4th Joint Meeting of the French, Swiss and German Atherosclerosis Societies 2009* (editors: H. Heinle, N. Marx, S. Lorkowski and J. Schafer). Tübingen: DGAF, 2010. Pp. 178–183.
- [164] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, D. Đurić, V. Šušić and O. Stanojlović, The role of nitric oxide in convulsions induced by lindane in rats, *Food and Chemical Toxicology*, 49:4, 2011, pp. 947–954.
- [165] Мицић, Д. Д., М. Шумарац-Думановић, В. Шушић, Д. Пејковић и С. Половина, Спавање и метаболички поремећаји, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 417:51, 2011, стр. 5–25.
- [166] Станојловић, О., Д. Хрнчић, А. Рашић-Марковић, Д. Ђурић и В. Шушић, Пептиди спавања у експерименталним моделима епилепсије, Глас – САНУ. Одељење медицинских наука, 417:51, 2011, стр. 141–149.
- [167] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, J. Vjekić-Macut, V. Šušić, D. Mladenović, D. Đurić [et al.], Gaseous neurotransmitter nitric oxide: Its role in experimental models of epilepsy, *Archives of Biological Sciences*, 64:3, 2012, pp. 1207–1216.

- [168] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, D. Krstić, Đ. Macut, V. Šušić, D. Đurić [et al.], Inhibition of the neuronal nitric oxide synthase potentiates homocysteine thiolactone-induced seizures in adult rats, *Medicinal Chemistry*, 8:1, 2012, pp. 59–64.
- [169] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, D. Krstić, M. Čolović, J. Stanojević, V. Šušić [et al.]. “Subchronic supplementation with folic acid reverses reduction of brain Na⁺/K⁺-ATPase activity induced by homocysteine thiolactone in rats”. *Aktuelle Beiträge zur Arterioskleroseforschung: 25. Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Arterioskleroseforschung e.V.* (hrsg. H. Heinle, S. Liske, S. Lorkowski and K. Lackner). Tübingen: DGAF, 2012. Pp. 48–54.
- [170] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, J. Bjekić-Macut, V. Šušić, D. Đurić and O. Stanojlović, Paradoxical sleep deprivation potentiates epilepsy induced by homocysteine thiolactone in adult rats, *Experimental Biology and Medicine*, 238:1, 2013, pp. 77–83.
- [171] Stanojlović, O., D. Hrnčić, A. Rašić-Marković, V. Šušić and D. Đurić. “Homocysteine, neurotoxicity and hyperexcitability”. *Advanced bioactive compounds countering the effects of radiological, chemical and biological agents: Strategies to counter biological damage* (editors: G. N. Pierce, V. I. Mizin and A. Omelchenko). New York: Springer, 2013. Pp. 73–81. – (NATO Science for Peace and Security Series A: Chemistry and Biology). [Rad saopšten na naučnom skupu NATO *Advanced Research Workshop on Advanced Bioactive Compounds Countering the Effects of Radiological, Chemical and Biological Agents*, May 15–17, 2012, Crimea, Ukraine].
- [172] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, J. Leković, D. Krstić, M. Čolović ... V. Šušić [et al.], Exercise decreases susceptibility to homocysteine seizures: The role of oxidative stress, *International Journal of Sports Medicine*, 35:7, 2014, pp. 544–550.
- [173] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, D. Macut, V. Šušić, D. Đurić and O. Stanojlović, Homocysteine thiolactone-induced seizures in adult rats are aggravated by inhibition of inducible nitric oxide synthase, *Human and Experimental Toxicology*, 33:5, 2014, pp. 496–503.
- [174] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, T. Stojković, M. Velimirović, N. Puškaš ... V. Šušić [et al.], Hyperhomocysteinemia induced by methionine dietary nutritional overload modulates acetylcholinesterase activity in the rat brain, *Molecular and Cellular Biochemistry*, 396:1/2, 2014, pp. 99–105.
- [175] Hrnčić, D., A. Rašić-Marković, V. Šušić, D. Đurić and O. Stanojlović, Modulation of epileptic activity in rats: focus on sleep, physical exercise and nitric oxide-mediated neurotransmission in a model of homocysteine thiolactone-induced seizures, *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research*, 15:1, 2014, pp. 3–10.
- [176] Hrnčić, D., Ž. Grubač, N. Šutulović, A. Rašić-Marković, B. Rankov-Petrović, V. Šušić [et al.], The effects of acute physical activity on severity of seizures induced in rats by homocysteine thiolactone, *Activitas Nervosa Superior Rediviva*, 58:3, 2016, pp. 83–87.
- [177] Hrnčić, D., J. Mikić, A. Rašić-Marković, M. Velimirović, T. Stojković ... V. Šušić [et al.], Anxiety-related behavior in hyperhomocysteinemia induced by methionine nutritional overload in rats: Role of the brain oxidative stress, *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 94:10, 2016, pp. 1074–1082.
- [178] Rašić-Marković, A., D. Hrnčić, D. Krstić, M. Čolović, E. Đurić ... V. Šušić [et al.], The effect of subchronic supplementation with folic acid and l-arginine on homocysteine-induced seizures, *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 94:10, 2016, pp. 1083–1089.
- [179] Hrnčić, D., Ž. Grubač, A. Rašić-Marković, N. Šutulović, V. Šušić, J. Bjekić-Macut [et al.], Sleep disruption increases seizure susceptibility: Behavioral and EEG evaluation of an experimental model of sleep apnea, *Physiology & Behavior*, 155, 2016, pp. 188–194.

VESELINKA ŠUŠIĆ

(1934–2018)

Veselinka Šušić was elected a corresponding member of the Serbian Academy of Sciences and Arts in 1985, while the title of full member was conferred on her in 1997. She acted as Secretary of the Department of Medical Sciences from 2007 to 2015. She was a professor of Physiology at the Faculty of Medicine in Belgrade, a distinguished research scientist, professor and lecturer, who devoted her entire career to the research on sleep and the central nervous system. The fundamental research area of Academician Veselinka Šušić was the physiology of the central nervous system: basic physiology, biochemistry and the pharmacology of sleep, as well as the clinical aspects of sleep disorders. Her research studies can be divided into a number of groups: Mechanisms of the central regulation of the sleep–wake cycle; Pharmacological approach to the study of sleep; Methodology of the science of sleep and wakefulness; and Evolutionary approach to the science of sleep.

She founded and ran a cutting-edge laboratory for the experimental research on sleep, on a par with the world's leading research laboratories. With her research studies, Veselinka Šušić gave a significant contribution to the phenomenology of sleep as an integrative activity of the central nervous system and a kind of activity that is peculiar to living beings. Her research findings were invariably based upon evidence and viewed through the critical lens of an objective observer. She was one of the first researchers who studied the biochemical changes in the brain associated with the sleep–wake cycle. Her studies in this area, especially those conducted in the state of REM sleep deprivation, represent pioneering works, which support the theory of humoral mechanisms of sleep. She left a deep mark on national and international science as well as on the Serbian Academy of Sciences and Arts as a research scientist, professor and a unique personality.